

دولت نامه

نوشته: علی ربیعی

www.ketab.ir

تأملی بر تحولات سیاسی - اجتماعی ایران
۱۳۹۸ - ۱۴۰۰

دولت نامه

تأملی بر تحولات سیاسی اجتماعی ایران

۱۳۹۸ - ۱۴۰۰

نویسنده: علی ربیعی

طراح جلد: حجت حکیمی

مقدمه آرا: مهدی بخشی

چاپ اول: ۱۴۰۰

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

بها: ۸۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۴۷-۶۳-۰

آدرس: تهران، خیابان خرمشهر غربی، پلاک ۲۰۸، مؤسسه فرهنگی

مطبوعاتی ایران

تلفن: ۸۸۵۴۸۸۹۵ _ ۸۸۵۴۸۸۹۲ _ ۸۸۷۶۱۷۲۰

صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۳۸۸

ایمیل: entesharatiran@gmail.com

همه حقوق برای مؤسسه انتشاراتی روزنامه ایران محفوظ است

سرشناسه : ربیعی، علی، ۱۳۳۴ -
عنوان و نام پدیدآور : دولت‌نامه : تاملی بر تحولات سیاسی اجتماعی ایران ۱۳۰۰-۱۳۹۸/نوشته علی ربیعی.
مشخصات نشر : تهران : موسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران، انتشارات ایران، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری : ۲۱۳ص.
شابک : 978-600-5347-63-0
وضعیت فهرست نویسی : فیا
عنوان دیگر : تاملی بر تحولات سیاسی اجتماعی ایران ۱۳۰۰-۱۳۹۸.
موضوع : ایران -- تاریخ -- جمهوری اسلامی، ۱۳۹۶-۱۴۰۰
موضوع : Iran -- History -- Islamic Republic, 2017-2021
شناسه افزوده : انتشارات موسسه ایران
رده بندی کنگره : DSR1V7F
رده بندی دیویی : ۳۵۴-۱۳۰۰
شماره کتابشناسی ملی : ۸۲۲۱۹۵۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیا

۷	 مقدمه
۱۰	 دولت نامه در گفت و گو با علی ربیعی
۲۹	 روایت دولت
۸۷	 جنگ اقتصادی
۱۴۷	 سیاست خارجی
۱۶۹	 کرونا
۱۹۹	 انتخابات
۲۴۷	 سیاست داخلی
۲۶۷	 آبان ۹۸
۲۸۱	 مسائل اجتماعی

مقدمه

برخی سال‌ها در حیات سیاسی- اجتماعی کشورها وجود دارند که سایه‌ای بر تاریخ می‌گسترانند. دولت دکتر محمد مصدق ۲۷ ماه دوام داشت اما آثار اقدامات آن دولت و آوار سقوطش تا امروز بر تاریخ ایران سایه افکنده است. دوره چهار ساله دولت دوازدهم زینبیه در اعداد همین سال‌های پیچیده تاریخ ایران لحاظ کرد که مشکلات ساختاری پنج دهه‌ای ایران و چالش‌های سیاسی روز جامعه، همراه با نگرش‌های داخلی و تحولات بین‌المللی مانند جنگ اقتصادی و ظهور ترامپ، آن را با فراز و نشیب‌های زیادی روبه‌رو کرد؛ چنانچه که این چهار سال را طولانی‌تر از چهار سال تقویمی کرد.

نوروز ۹۸ در سالنامه روزنامه ایران نو ششم «سال ۹۸ فقط یک سال نیست، آینده یک جامعه است.» در پایان یادداشت با ابراز تأسف از خوانندگان، اذعان کردم که نوشته من خالی از حلاوت و شیرینی است چون حاوی دلمشغولی‌های واقعی جامعه ایران است که سال ۹۸ خود را به ما تحمیل می‌کند. این دلمشغولی‌ها برخاسته از خروج یکطرفه و غیرقانونی امریکا از برجام در ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۷ بود و شرایطی را پدید آورد که تورم بالا، کوچک شدن کیک اقتصاد کشور به دلیل رشد منفی اقتصادی و کاهش قدرت خرید، باعث ناامیدی مردم شد؛ برای همین نو ششم «سه عامل ترامپ، زیرساخت‌های اصلاح نشده اقتصادی و برخی تصمیمات نادرست سیاسی برای تضعیف دولت، تأثیر زیادی در امیدزدایی و پمپاژ ناامیدی در جامعه تأثیر زیادی داشته است.»

در آن یادداشت پیش‌بینی کردم «اگر بر همین سیاق سال ۹۸ را ادامه دهیم، چشم‌انداز روشنی در پیش نخواهیم داشت و برای جامعه امکان بروز تحرکات اجتماعی و انتقال ناآرامی‌های ذهنی به ناآرامی‌های فیزیکی را کاملاً متصورم.»

سال ۹۸، سیل در راه بود؛ سیل طبیعی و سیاسی. قبل از نوروز بارش‌های گسترده، سیل گسترده‌ای به راه انداخت که در روزهای اول آن سال حدود ۲۰۰ شهر و ۴ هزار و ۳۰۰ روستا در ۲۵ استان کشور را دربر گرفت؛ نزدیک به ۸۰ نفر از هموطنان جان خود را از دست دادند؛ بین ۳۰ تا ۱۰۰ درصد ساکنان بیش از ۳۵۰ روستا و

برخی از شهرها تخلیه و ۴۰۰ هزار نفر به صورت اضطراری اسکان داده شدند.

خشم طبیعت فروکش کرد اما آثار خود را از شیراز تا آق‌قلا برجای گذاشت؛ این هنوز آغاز مصائب سال ۹۸ بود؛ سالی که به تنهایی همچون یک قرن گذشت و تعدد حوادث و مصائبش آن را یکی از سال‌های تأثیرگذار بر تاریخ سیاسی - اجتماعی و اقتصادی ایران کرد. ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۸ ایران یکی از استراتژیک‌ترین تصمیمات خود را گرفت؛ در سالگرد خروج ترامپ از برجام، ایران اعلام کرد تعهدات برجامی خود را کاهش می‌دهد. برخلاف پیش‌بینی، انتظار و حتی امید تندروهای داخلی و خارجی، دولت در برجام ماند و این پیمان بین‌المللی را به سرکشی‌های مستانه رئیس جمهوری «در حال خروج» ایالات متحده از کنوانسیون‌ها، پیمان‌ها و سازمان‌های بین‌المللی گره نزد.

جامعه ملتهب و نگران بود اما دولت مصمم به حفظ برجام برای امنیتی‌زدایی از برنامه هسته‌ای ایران، گسترش تعاملات خارجی و استفاده از ظرفیت‌های حقوقی بین‌المللی برای محکومیت اقدام دولت ترامپ بود که توفیقات زیادی نیز کسب کرد.

در چنین شرایطی چنان‌که در «سالنامه «ایران» نوشته بودم، یکی از ضروری‌ترین نیازهای ما اجماع عمومی در مورد صورت‌بندی مسائل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است و این میسر نمی‌شود مگر با اجماع در ساختار قدرت درباره چند مسأله ملی و ایجاد امید و افزایش اعتماد عمومی با گفت‌وگوی بزرگ اجتماعی. مصالحه در سطح حاکمان و مفاهمه در سطح نخبگان در چنین دورانی پل عبور ما از خطرات و تهدیدات است. به همین دلیل پس از فراغت از مسئولیت وزارت کار، رفاه و تعاون اجتماعی در پی استیضاح مجلس در ۱۷ مرداد ۱۳۹۷ که باید بیان ناگفته‌هایش را به مجالی دیگر گذاشت، همواره در جلسات تخصصی رئیس جمهوری با جامعه‌شناسان، اقتصاددانان، فعالان سیاسی و... حضور داشتم و تأکیدم بر افزایش میانجی‌ها در جامعه و اعتماد به آن‌ها در واگذاری برخی امور بود. با همین اعتقاد، وقتی پیشنهاد سخنگویی دولت به من شد، پیشنهاد دادم دستگیری ارتباطات اجتماعی را هم ایجاد و آن را توأمان با سخنگویی دولت ببینند. به همین دلیل در حکم دکتر حسن روحانی در ۹ خرداد ۱۳۹۸ برای من آمده بود: «انتظار می‌رود از تمام ظرفیت‌های ارتباطی ارکان دولت در ابعاد متعدد جهت توسعه همه‌جانبه تعامل با رسانه‌ها و ارتباط با مردم بهره‌گیری شایسته به عمل آورید.»

یک راه ارتباطی یادداشت‌های منظم هفتگی در روزنامه «ایران» بود. این یادداشت‌ها را برای تشریح بیشتر تصمیمات دولت و دیدگاه‌های مطرح درباره مهم‌ترین وقایع آن دوره نوشتم و تا پایان سخنگویی ادامه دادم. هرچه سال‌ها با افتخار کارگری کردم، سال‌ها مسئولیت‌هایی در مراکز امنیتی داشتم اما هرگز از حیطه کار مطبوعاتی دور نبودم؛ جزو هیأت مؤسسان انجمن صنفی روزنامه‌نگاران ایران بودم و برای راهاندازی انجمن در دوره وزارت تلاش زیادی کردم. یادداشت‌های شنبه روزنامه «ایران» با عنوان «دولت‌نامه» بازگشت به اصل خویشتم بود. در آن یادداشت‌ها تلاش کردم صدای جمهور باشم تا صدای رئیس جمهوری. در اولین یادداشت‌ها در مقام سخنگویی دولت در ۱۸ خرداد ۱۳۹۸ نوشتم: «ملت خیلی حرف دارد که می‌تواند از معبر سخنگو به رئیس جمهوری بگوید و رئیس جمهوری نیز فقط از طریق شنیدن سخن ملت می‌تواند نظم گفتار خود را با ضربه‌های ملی آن تنظیم کند.» در دوره سخنگویی غافل نشدم از این امر؛ نشست و برخاست من فقط با وزرا و دولتمردان

نبود؛ هم پای درد دل آسیب دیدگان اجتماعی و معلولان و بیماران نشستم، هم با فعالان سمن های خیریه و اجتماعی مرادداشت. هم در شبکه های اجتماعی موضع گرفتم، هم نظر مخاطبین را به اهالی دولت رساندم. اما ۹۸ فقط یک سال نبود؛ گویی زمانه آستن بسیاری از رخدادها بود که باید آن را در این سال می زاید. پس، یکی پس از دیگری اتفاقاتی عجیب افتاد. افزایش قیمت بنزین و ناآرامی های آبان، شهادت سردار بزرگ قاسم سلیمانی در ۱۳ دی و تشییع تاریخی پیکر مطهر او، سقوط هواپیمای اوکراینی در ۱۸ دی، حمله تلافی جویانه به پایگاه امریکایی عین الاسد در عراق، شناسایی اولین مورد بیماری کرونا در ۳۰ بهمن و انتخابات مجلس یازدهم در ۲ اسفند، از جمله اتفاقاتی بود که سال نفسگیر ۹۸ را به پایان برد. یادداشت ها اغلب درباره فشار حداکثری ترامپ بود، شفافیت دولت و مسائل اجتماعی و آبان ۹۸ و اهمیت صندوق های رأی و حفظ نهاد انتخابات که دغدغه همیشگی من بود و هست.

سال ۹۹ نیمی از چهره ها پشت ماسک رفت؛ جولان کرونا یادداشت های من را هم ویروسی کرد؛ خصوصاً که دوره دوگانه سازی های غیرواقعی جان و نان و معیشت و سلامت و... بود. هم افزایی تحریم و کرونا نفسگیر بود؛ باید دولت برای ابزار ضد عفونی تا داروی بهبودی از کووید - ۱۹ تدبیری می اندیشید. کرونا هم دامن چهره عوض می کرد و در این خودنمایی مرگبارش ساعت ۱۴ هر روز با اعلام آمار قربانیان را به ساعات تلخ زندگی هر ایرانی تبدیل می کرد.

آبان ماه ۹۹ با شکست ترامپ، فصل تازه ای در سیاست خارجی آغاز شد که به مذاکرات احیای برجام و بازگشت امریکا به سر میز تعهداتش انجامید. حالا دیگر باید دوگانه غیرواقعی دیگری پشت سر می گذاشتیم: مقاومت - مذاکره. دولت دوازدهم هر دو را بی تفاؤل از یکی و بی تجاهل از دیگری بیش برده بود و حالا برجام باید از محاق بیرون می آمد و به مصاف تحریم های گسترده می رفت. هرگز در دفاع از برجام نهراسیدیم و تردیدی نداشتیم در پاسداشت و احیای آن. تحریم واقعیت تلخی بود که بنابر ملاحظات بسیاری، هرگز آثار وحشتناک آن را بر ملا نکردیم؛ گفتیم جنگ اقتصادی اما هرگز جای گلوله ها را نشان ندادیم. گفتیم تروریسم اقتصادی اما هرگز قربانیان را آن گونه که باید ندیدیم. حال باید به مصاف اصل تحریم و آثار تحریم می رفتیم. بخش زیادی از یادداشت ها صرف همین گزاره فکری شد؛ گرچه چنان که باید بنا به همان ملاحظات پرده واقعیت را کنار نزدیم. اما خرسندم همین دوره ۲۶ ماهه سخنگویی ام به حد وسیع گفتم و نوشتم. خرسندم که شنبه ها با مخاطبان «ایران» و مردم ایران مکنونات قلبی و مفروضات ذهنی خود را به اشتراک گذاشتم. حالا طبق وعده پیشین، این یادداشت ها با همت مؤسسه فرهنگی - مطبوعاتی ایران تبدیل به کتاب شده است. آنچه پیش روی شماست، تأملات جمعه و تقریرات شنبه من است که در کنار مکالمات سه شنبه، تصویری خواهد بود از تحولات دو سال طولانی دولت و ملت.

بر خود لازم می دانم از دوستانی که در تقریر مقالات مرا از نظرات شان بهره مند ساختند، آقایان دکتر محمد فاضلی، دکتر دیاکو حسینی، دکتر عیسی منصوری، نادر صدیقی و سرگه بارسقیان سپاسگزاری کنم.

علی ربیعی

مرداد ۱۴۰۰